

ПЕРСОНІФІКАЦІЯ ПОЛКОВОДЦІВ АНТИКОЛОНІАЛЬНОЇ НАЦІОНАЛЬНО- ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ КОРЕЙСЬКОГО НАРОДУ ЯК ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ДЕРЖАВ- НОЇ ІДЕОЛОГІЇ ПІВДЕННОКОРЕЙСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ *ТЕХАН МІНГУК* (大韓民國)

Формування державно визнаного консолідованого пантеону героїв національно-визвольної боротьби є неодмінною складовою політичного будівництва. Його загальнонародне узгодження відбувається у суперечках і конфліктах, що абсолютно природно, оскільки суспільство має при цьому знайти порозуміння щодо історичних постатей, які залишили помітний слід в історії, а до таких фігур ставлення у людей ніколи не буває апіорі однозначною. Не дивно, що і в нинішній Україні цей процес проходить у настільки далеких від толерантності палких дискусіях, що, на думку політологів і соціологів, уже неодноразово ставив націю на межу етнічного розколу. Однак не варто сприймати зазначені суперечки як унікальне і неповторне явище. Схожі проблеми знали й інші народи, коли круто міняли свій політичний статус, громадський і господарський устрій та релігійно-ідеологічні орієнтири. Але знаходити консенсус у цих питаннях зобов'язаний кожен народ, якщо він хоче стати нацією, і приклад інших сучасним українцям має стати в нагоді.

Саме з таких методологічних позицій підійшов автор цієї статті до аналізу пантеону героїв національно-визвольної боротьби у трактуванні державно-ідеологічної машини південнокорейської республіки *Техан Мінгук*¹ у тому узгодженому консолідованому вигляді, як його презентує Зала Героїв Центрального воєнного меморіалу Республіки Корея.

Формування узгодженого в загальнодержавному масштабі переліку визнаних героїв національно-визвольної боротьби корейського народу теж проходило не без конфліктів і суперечок, адже якоюсь мірою проблеми, з якими зіткнулися на цьому шляху ідеологи Республіки Корея, були і справді непростими.

Утворена на уламках постколоніальної спадщини Японської імперії південнокорейська республіка *Техан Мінгук* намагалася позиціонувати себе прямим продовжувачем багатотисячолітньої загальнокорейської державної традиції, яка була силоміць перервана в 1910 р. японськими імперіалістами, коли ті здійснили анексію Корейського півострова і перетворили колишню "Корейську імперію" *Техан Чегук*² (1897–1910) на позбавлену усіх атрибутів суверенітету японську колонію (1910–1945). Ось чому після проголошення 15 серпня 1948 р. Республіки Корея новоутворена країна прийняла так багато офіційних атрибутів колишньої імперії *Техан Чегук*, включаючи державний статус корейської мови з відповідним поверненням до корейського варіанта вимови усіх прізвищ, імен і географічних назв, столичний статус міста Сеул (який став кореємовним "Столичним містом" *Сеул*³ замість колоніального *Кьонсон*⁴ (японською *Кейджьо*) чи китайзованого *Хансон*⁵), державний прапор, герб і гімн імперії (які відтоді стали державним прапором, гербом і гімном *Техан Мінгук*) та багато інших офіційних атрибутів. Але узгоджений перелік офіційних героїв антияпонського національно-визвольного руху корейської нації склався аж ніяк не одразу, на що були вагомі причини.

По-перше, далеко не всі герої і мученики антияпонського опору поділяли республіканські ідеали, на базі яких намагалися розбудувати державність *Техан Мінгук* її фундатори. Багато хто з них боровся і віддавав життя за політичний суверенітет Кореї в єдино зрозумілому для їхньої свідомості монархічному варіанті державності, а лідери південнокорейської республіки анітрохи не бажали віддавати владу будь-

кому із представників роду колишніх корейських монархів. Адаже чимало активістів народно-визвольної боротьби корейської нації розцінювали юридичне оформлення колоніального поглинання Кореї Японією як зраду корейською монархією національних інтересів Кореї, оскільки в документі під назвою “Договір про приєднання Кореї до Японії” від 22 серпня 1910 р. це було легітимізовано через “добровільну” відмову останнього корейського монарха Лі Чхока⁶ (храмове ім’я Сунджон⁷ (1907–1910)) від усіх своїх владних повноважень на користь японського імператора, за що родина колишнього теханського імператора отримала від колонізаторів щедрі преференції, “звання, титули й повагу, що відповідали їхньому високому статусу”, а також солідне матеріальне утримання. І цілком прогнозовано, що на цьому тлі значну частину героїв національно-визвольної боротьби корейського народу склали носії не просто антияпонських, а взагалі антидержавних переконань яскраво анархічної спрямованості. Прославляти таких деструктивних з позицій будь-яких політичних інституцій героїв і одночасно на їхніх діяннях ґрунтувати патріотичне виховання будівників нової корейської держави – усе це виглядало справою досить сумнівною. Але й забути про їхні героїчні вчинки було небезпечно, оскільки народна пам’ять міцно їх зберігала і в разі офіційної відмови від них могла посягати в суспільстві небезпечну недовіру до заявлених республіканським урядом патріотичних пріоритетів.

По-третє, суттєвою складовою антиколоніальної боротьби в Кореї була діяльність організацій комуністичної орієнтації. Досить відомими вважалися постаті таких видатних діячів революційного антияпонського прокомуністичного руху, як Лі Донхві, Пак Чінсун, Кім Джебон, Кім Ірсен, Кім Чхек, Квон Йонбьок, Лі Джесун, Ві Інчхан та ін. Та й інформація про значне бойове зіткнення комуністичних партизанів з японськими колонізаторами за північнокорейське місто Пючхонбо⁸ в червні 1937 р. свідчила про пряму бойову активність цього сегменту визвольного руху в антиколоніальній боротьбі. Однак реалії „холодної війни”, які уже в 1948 р. почали проявлятися на півострові, а в 1950–1953 рр. спричинили трагедію кривавої Корейської війни, закономірно викреслили зі списку офіційно визнаних у *Техан Мінтук*

героїв національно-визвольної боротьби усіх діячів, хоч якось пов’язаних із комуністичним рухом.

Нарешті, четверте: методи боротьби корейців за відновлення державного суверенітету своєї батьківщини нерідко мали характер терористичних актів, ставлення до яких у сучасному світі і досі залишається дуже неоднозначним.

Саме в такому тотально заполітизованому й заідеологізованому інформаційному просторі керівники Республіки Корея змушені були визначати персональний склад героїв національно-визвольної боротьби. Будь-які помилки чи незбалансовані кроки в такій ситуації могли поглибити внутрішній розкол корейської нації та істотно похитнути політичну стабільність у *Техан Мінтук*, яка і без того не була зразком спокою і прогнозованості. Ситуація досить таки схожа на сучасні українські реалії, тому південнокорейський досвід виходу з цієї непростої історичної колізії може бути доволі цінним для нас.

Перше покоління республіканських керівників Південної Кореї так і не наважилося запропонувати соціуму узгоджений перелік визнаних героїв народно-визвольної боротьби. І лише після того, як унаслідок травневого перевороту 1961 р. біля владного керма *Техан Мінтук* постав спочатку де-факто, а з 1963 р. у юридично-правових рамках Третьої республіки і де-юре авторитарний президент Пак Чонхі⁹ (1963–1979), справа зрушила з місця. Генерал-президент не звик залишати будь-які проблеми невирішеними, тому і в цьому питанні діяв швидко й результативно. Уже в 1962 р. підпорядкована Пак Чонхі *Вища рада національної перебудови* (國家再建最高會議) затвердила ранжовану за п’ятьма рівнями систему спеціальних медалей “За [заслуги] у заснуванні держави” (*Контук хун-джан*¹⁰), якими відтоді почали відзначати визнаних владою Південної Кореї героїв національно-визвольної боротьби корейського народу проти японських імперіалістів. Цей правовий реєстр став своєрідною системою координат, у межах якої, з одного боку, освячений державою правовий статус отримали претенденти на статус героїв антиколоніального опору, а з іншого – у суспільства з’явилася можливість давати історичну оцінку своєму минулому не з позицій політико-ідеологічної приналежності, а з висот інстинкту національного самозбере-

ження. А цей інстинкт завжди консолідує народи...

Звичайно, претендентів на це поважне в очах співвітчизників звання не бракувало. Не дивно, що список відзначених цими медалями “заслужених” учасників національно-визвольного руху швидко зростав, досягнувши врешті-решт восьми тисяч позицій. Але тільки десятох із цих восьми тисяч героїв вшанували вищою честю – встановили їхні бюсти в Залі Героїв Центрального воєнного меморіалу Республіки Корея. Причому усі вони на момент створення зазначеного Меморіалу були відзначені високими медалями уже помертню, тому ні за яких обставин не могли безпосередньо вплинути ані на громадську свідомість, ані на політичну стабільність республіки.

Спробуємо проаналізувати полководницький сегмент Зали Героїв.

Починається меморіальна галерея з бюстів героїв антияпонського опору корейського народу доколоніальної доби, коли Токіо, нав'язавши Кореї в 1904 р. статус свого протекторату, намагався позбавити останню самостійних збройних сил, щоб уже потім силою довершити колоніальне поглинання сусідньої країни. Першим кроком до цієї мети стало ініційоване японцями суттєве скорочення теханської імператорської армії, внаслідок якого сотні колишніх корейських офіцерів були звільнені зі служби і залишилися без засобів легального існування. Відповіддю на інтенсивну колонізаторську експансію японців стало розгортання в Кореї масового народного руху опору, організаційним оформленням якого стали створення та відповідна бойова активність напівпартизанських загонів “Армії Справедливості” (*Ийбьон*¹¹). Сучасні історики нарахували до 60 окремих загонів Армії Справедливості, які відзначилися у боях з регулярними військами японської армії у період протекторату, однак із їхніх командирів лише троє удостоїлися честі бути відзначеними персональними бюстами у Залі Героїв. Причому, що характерно, це були навіть не найвищі керівники зазначеної армії. В усякому разі, ані її головнокомандувач Лі Ін'йон (1867–1909), ані начальник штабу Хо Ві (1855–1907) такої честі не удостоїлися. Зате фігурують командири загонів Армії Справедливості в областях

Мунгьон, Йонхе і Чонмі – Лі Канньон¹² (30.XII.1858 – 13.X.1908), Сін Тольсок¹³ (3.XI.1876 – 11.XII.1908) і Хон Помдо¹⁴ (27.VIII.1868 – 25.X.1943) відповідно. Чому саме вони? Адже десятки інших партизанських ватажків (Лі Соун, Но Ингю, Кі Уман, Чхе Ікхьон, Мін Чонсік, Чон Йонгі, Лі Хангу, Ім Пьончхан, Чха Тосон, Кім Сумін, Мін Кинхо, Пак Чонбін, Квон Чунхі, Пан Інган, Чон Понджун, Мун Тесу та ін.) окремих бюстів так і не удостоїлися.

Відповідь, думається, варто шукати в особливостях бойової активності цих командирів. Почнемо з Лі Канньона. За свою дієву участь в антияпонській боротьбі спеціальним указом згаданого вище генерал-президента Пак Чонхі Лі Канньону було присвоєно вищу відзнаку борця “За [заслуги] у заснуванні держави” – медаль Республіки Корея (*Техан Мінгук джан*¹⁵), і викарбуваний на бюсті текст указу про це помертнє нагородження дає можливість цілковито зрозуміти логіку зазначеної відзнаки. Народившись у 1858 р. в родині чиновника з містечка Мунгьон (провінція Кьонсанбук), Лі Канньон спочатку обрав традиційну для людини такого походження кар'єру цивільного чиновника, професія якого вважалася найпрестижнішою в канонах цінностей традиційного конфуціанського суспільства. Отримавши відповідну освіту, Лі Канньон розпочав у 1880 р. державну бюрократичну службу і до 1894 р. сумлінно просувався у службовій ієрархії, досягнувши в результаті відповідальної посади у столичному урядовому апараті. Однак у 1894 р. сталися події, які круто змінили політичне буття Кореї, знайшовши відповідний відгук і в біографії нашого героя. На фоні грандіозного¹⁶ селянського повстання прихильників сектантського “Східного вчення” *Тонхак* (東學), яке “привносило хаос демократії у феодальне суспільство Кореї” [Human rights in Korea 1991, 41], уряд корейських реформаторів спробував стабілізувати ситуацію у країні проведенням широкої соціально-економічної та політичної модернізації, котра передбачала в тому числі певне обмеження владних повноважень корейського монарха. Однак втілити в життя такі радикальні новачі не вдалося. З одного боку, реформи зустріли цілком прогнозований спротив з боку очоленої царственою дружиною “королевою Мін”¹⁷ (1851–1895) монархістів. Однак біль-

шість корейського соціуму, включаючи місцевих чиновників, стурбувало навіть не це. За спиною уряду модернізаторів відверто стояла Японія, в якій мешканці півострова цілком аргументовано вбачали насамперед державу, яка несе загрозу національній незалежності Кореї [Human rights in Korea 1991, 59–60]. А коли унаслідок інспірованого японцями державного перевороту 1895 року “королева Мін” разом із багатьма придворними була убита¹⁸, Лі Канньон вирішив, що батьківщині потрібна тепер не стільки цивільна, скільки військова служба. Звільнившись із лав чиновництва, він повернувся до рідного Мунгьона, де на власні кошти організував і очолив 11 січня 1896 р. перший у провінції Кьонсанбук загін антияпонської Добровольчої Армії. Проте перший досвід партизанського ватажка виявився у Лі Канньона не дуже успішним: уже за кілька місяців його “армія” була розгромлена японцями в бою поблизу містечка Чечхон, після чого Лі Канньон показово відійшов від активної збройної боротьби і зосередився на науковій роботі вільного дослідника. Однак і після поразки він не розгубив патріотичний запал у характері, і коли в 1907 р. японці ще раз, показово принижуючи національну гідність корейців, скинули з престолу корейського імператора Лі Мьонбока¹⁹ (храмове ім'я Коджон²⁰ (1863/1897–1907)) та силою розформували самостійну корейську армію, Лі Канньон знову взявся за зброю. Тільки тепер він діяв не один, а влився у керований колишнім корейським офіцером Лі Ін'йоном рух Армії Справедливості *Ийбьон*, який охопив одразу 13 провінцій. Особливо запеклі бої корейських повстанців з японськими військами розгорнулися протягом 1907–1909 років, коли документи колонізаторів зафіксували 2672 боєзбиття імператорської армії з “партизанськими бойовиками” [Lee Ki-baik 1984, 317]. Загін Лі Канньона розрісся до тисячі бійців [История Кореи 1974, I, 400] і прославився вдалими операціями одразу у трьох провінціях (Канвон, Чхунчхон та Кьонсанбук), де його підлеглі “уміло розгромили японську війська у кількох битвах”. А у грудні 1907 р., коли після наради в Янджу (Кьонгі) більшість великих партизанських з'єднань злилися у єдину 70-тисячну партизанську армію під керівництвом головнокомандувача Лі Ін'йона й начальника штабу Хо Ві [История Кореи 1974, I, 401], повстанці навіть

спробували відбити Сеул, на лобовий штурм якого вирушили до десяти тисяч бійців Армії Справедливості.

Повстанці були настільки впевнені у своїх силах, що уже почали призначати своїх намісників у відвоєваних районах столиці, і тут Лі Канньон також не залишився осторонь: наказом головнокомандувача Лі Ін'йона він був призначений управителем столичного кварталу Хосо. Проте встояти перед каральними операціями двох вишколених піхотних дивізій 20-тисячної окупаційної японської армії недостатньо організовані²¹ й гірше озброєні партизанські загони не змогли, і влітку 1908 р. рух *Ийбьон* відчутно пішов на спад. Не дійшовши до столиці 12 км, повстанці були контратаковані карателями, втратили 17 тис. бійців тільки убитими, після чого Армія Справедливості як організована сила була на теренах власне Кореї на певний час ліквідована. Виявом цієї поразки стала в тому числі і драматична смерть Лі Канньона: 8 червня 1908 р. в бою поблизу містечка Кхкачі його загін зазнав розгрому, а сам він потрапив у полон. У неволі Лі Канньон поведився гідно і мужньо, на щедри обіцянки капітулянтів не купився, за що був 13 жовтня 1908 р. страчений на шибениці.

Отже, Лі Канньон ідеально відповідав вимогам південнокорейської ідеології до героїв визвольного руху: він був професійним чиновником-конфуціанцем (тобто ідеальним службовцем корейської державності), ніколи не знався з радикалами анархічної чи комуністичної орієнтації, завжди підпорядковував свої амбіції справі загальнонаціонального визволення, не пішов на колабораціоністське служіння окупантам, вклав у визвольну боротьбу власні гроші і сили, сам воював, але не претендував на вищу владу в Армії *Ийбьон*, чим сприяв консолідації патріотичних сил навколо єдиного керівника (Лі Ін'йона), бився до останньої можливості, навіть коли колонізатори розгромили основні сили повстанських армій, і, нарешті, – героїчно і мужньо прийняв смерть. На такому прикладі можна було будувати патріотичне виховання в новій республіканській Кореї, а отже, не дивно, що саме його відзначили вищою медаллю Республіки Корея і саме його бюстом починається ряд борців на-

ціонально-визвольного руху Кореї доби боротьби проти японського протекторату в Залі Героїв Центрального воєнного меморіалу Республіки Корея.

На такому тлі цілком зрозумілою виглядає шкала градації, за якою народно-визвольна активність іншого видатного командира антиколоніальної боротьби корейської нації доби її спротиву японському протекторату (1905–1910 рр.) була оцінена на ступінь нижче від рівня Лі Канньона. Йдеться про постать ще одного командира Корейської Армії Справедливості на ім'я Сін Тольсок (3.XI.1876 – 11.XII.1908), який “За [заслуги] у заснуванні держави” був посмертно нагороджений медаллю Президента (*Тетхоньон джан*²²) – другою в ієрархії відзнак героїв національно-визвольної боротьби.

Як і Лі Канньон, Сін Тольсок розпочав збройну боротьбу з японцями ще наприкінці 1890-х років, організувавши в рідному Йонхе загін Добровольчої Армії і відзначившись першими силовими акціями проти японських колонізаторів та корейських колаборантів уже в березні 1896 р. Спочатку цей загін патріотів був відносно невеликим: не більше сотні вояків. З роками масштаби бойової активності загону Сін Тольсока зростали, і в переломному 1906 році під його проводом перебувало уже понад три тисячі бійців, а ареал їхніх партизанських операцій охопив три райони: Йонхе, Йон'ян і Пьонхе. Відтоді загін Сін Тольсока також влився в організаційну структуру Армії Справедливості, що було тим важливіше, оскільки в ході бойових операцій підлеглі Сін Тольсока взяли під контроль золотоносне родовище в районі Андон [История Кореи 1974, I, 399]. А на здобуте в такий спосіб золото повстанці змогли закуповувати в сусідньому Китаї зброю для боротьби проти японців. Навіть офіційний указ Пак Чонхі про нагородження Сін Тольсока медаллю Президента визнає, що в межах трьох згаданих районів партизани Сін Тольсока “розгромили японські війська” і поширили свою бойову діяльність на кілька сусідніх провінцій: Канвон, Чхунчхон, Чолла і Кьонсан. Проте, поперше, Сін Тольсок не був чиновником. Більше того, за походженням він був неграмотним селянином, тому в канонах ідео-

логічних пріоритетів *Техан Мінгук* виглядав дещо підозріло, бо його бойова партизанська діяльність могла трактуватися не лише в категоріях антиколоніальної боротьби корейського народу, а й у категоріях класового протистояння бідного селянства проти зажерливої продажної верхівки корейських колаборантів. А президент Пак Чонхі сам змолоду служив офіцером у японській імператорській армії, воював під японськими знаменами у Другій світовій війні та ще й мав тоді японське ім'я – Такакі Масао²³. Отже, залишати співвітчизникам зайві асоціації генерал-президент зовсім не збирався, тому й оцінив внесок Сін Тольсока у визвольну боротьбу корейської нації за незалежність на ранг скромніше від висот Лі Канньона. Водночас присутність у затвердженому диктатором пантеоні героїв вихідця із простолюду формально підкреслювала загальнонародний, надкласовий характер режиму президентської диктатури Третьої республіки, що було для тогочасних керівників *Техан Мінгук* вкрай важливо на тлі ідеологічного холодновоєнного протистояння з північним сусідом – прокомуністичною північнокорейською Чосонською Народно-Демократичною Республікою (*Чосон Мінджуджууй Інмін Конхвагук*²⁴).

Нарешті, воістину стрижневу ідеологічну функцію в затвердженому Пак Чонхі пантеоні героїв виконував відзначений медаллю Президента один з організаторів Армії Справедливості, а після її героїчної загибелі – перший головнокомандувач Теханської Армії Незалежності (大韓獨立軍) Хон Помдо.

Перша причина – походження. Хон Помдо вийшов із самої “товщі народної”: професійний золотошукач і мисливець на тигрів, причому родом з області Пукчхон, тобто із прикордонного району на півночі Кореї, що межував із сусідньою Маньчжурією. Іншими словами, Хон Помдо був народним героєм північнокорейського походження, якого показово визнали своїм у Південній Кореї, а це підкріплювало амбіції *Техан Мінгук* на пріоритетність у питанні загальнокорейського політичного возз'єднання півострова. Не варто забувати і про вже згаданий із приводу Сін Тольсока ідеологічний аргумент про загальнонародний, надкласовий характер режиму президент-

ської диктатури Третьої республіки, яку світлий образ героя-простолюдина Хон Помдо мав рельєфно відтіняти.

Друга причина – характер. До 1907 р. Хон Помдо вів життя вільного мисливця, сам себе годував і легально володів та користувався зброєю, а отже, сам себе ще й захищав і тому за своїм способом буття був близький до вільнолюбних традицій нашого козацтва – з відповідною ментальністю та звичками. У вересні 1907 р. японські колонізатори, посилаючись на правовий режим протекторату Японії над Кореєю, пообіцяли, що самі захищатимуть Корею від будь-яких агресорів, і наказали розпустити корейську армію та вилучити у всіх корейців зброю, справедливо побоюючись, що озброєні корейці можуть не прийняти окупаційно-колоніальне управління таких “захисників”. Більшість військово-політичної еліти Кореї прийняла умови колонізаторів майже без опору, проте простолюдін Хон Помдо відмовився скласти зброю і в тому ж 1907 р. з восьми сотень [История Кореи 1974, I, 402] таких самих мисливців організував у навколишніх лісистих горах один із перших загонів місцевої Армії Справедливості.

Партизани Хон Помдо кілька років гримли навколишні гарнізони японців у районі округів Самсу й Капсан, аж доки в 1910 р. колонізатори не витіснили їх із Пукхона до сусідньої Маньчжурії, в район Кандо (間島), що став відтоді місцем компактного проживання корейців у маньчжуро-китайській Цинській імперії. Але, навіть опинившись за межами батьківщини, Хон Помдо не втратив патріотичного запалу, тим більше що стратегічну безперспективність усіх спроб повернути Кореї політичний суверенітет мирними методами боротьби підтвердив у 1919 р. масштабний за кількістю учасників²⁵, однак безрезультатний з державницької точки зору “Рух Першого березня”, який спричинив лише відчутні жертви серед патріотів²⁶ і так і не змусив колонізаторів іти на поступки прибічникам корейської незалежності. Ось чому в тому ж 1919 р. з вигнаних до Маньчжурії корейських партизанських загонів Хон Помдо спочатку організував та очолив Теханську Армію Незалежності, а вже у серпні, форсувавши із загоном у 200 бійців прикродонну “Туманну ріку” Туман-ган

(豆滿江), здійснив результативні набіги на японські гарнізони, розташовані в округах Хесанджин і Капсан.

Щоб уникнути каральних дій з боку японців, загін Хон Помдо перебрався знову до Маньчжурії, однак у червні 1920 р. його партизани ще раз повернулися до Кореї, де завдали відчутних ударів по японських гарнізонах у районах Самдунджа і Понгодон. Втративши кількості солдатів, японський колоніальний режим вирішив помститися, і в жовтні 1920 р. 19-та японська дивізія у складі п’яти тисяч вояків під командуванням генерала Ямади Цутаї (山田連隊) вирушила до Маньчжурії із завданням “покарати корейських партизанів”.

Місцевий китайський намісник області Цзілінь нічим не міг завадити японській інтервенції, тому вирішив за краще офіційно “дозволити” дивізії Ямади діяти на маньчжурській землі, але корейські партизани мали своє бачення ситуації. Вояки Хон Помдо, до яких приєднався очолений “корейським Махном” ватажком Кім Чваджинном загін корейських партизанів-анархістів, влаштували інтервентам засідку в районі Циншаньлі (кор. Чхонсанрі, яп. Сейсанрі²⁷). Розташувавши своїх бійців “підковою” [The Comprehensive Pictorial guide to The War Memorial of Korea 2003, 78], корейські партизани кинджальним вогнем впритул розстріляли японські бойові порядки супротивника²⁸, змусивши інтервентів безславно покинути негостинну через корейський спротив частину Маньчжурії.

До речі, про “корейського Нестора Махна” Кім Чваджіна²⁹ (14.XI.1889 – 24.I.1930). Його бюст також красується у Залі Героїв, але версія біографії Кім Чваджіна, представлена в указі про його посмертне нагородження вищою відзнакою “За [заслуги] у заснуванні держави” – медаллю Республіки Корея (*Техан Мінтук джан*), – є з ідеологічної точки зору сильно “підчищеною” і тим надзвичайно показовою. У викарбуваному на бюсті тексті нічого не говориться ані про анархістські переконання Кім Чваджіна, ані про започатковану ним у 1929 р. в Маньчжурії ліворадикальну “державу Сінмін”, оскільки нинішній Китай вважає її існування проявом тогочасного бунтівного сепаратизму, котрий “невдячні” корейські анархісти виказали перед шляхет-

ним Китаєм, що дав їм притулок для порятунку від японських переслідувань. Зате згадується, що у 1919 р. Кім Чваджін у Маньчжурії організував та очолив Політичну раду корейської Армії Північного району (*Пукрогун джонсо*³⁰), яку потім об'єднав із Теханською Армією Незалежності Хон Помдо (що мало уособлювати ідеї військово-політичної всекорейської соборності), завдяки чому і була здобута “велика перемога” при Чхонсанрі у жовтні 1920 р. До цього варто додати, що Кім Чваджін:

- походив із дуже аристократичної за корейськими мірками сім'ї “Андонських Кімів” (ідея патріотичності корейської політичної еліти);
- ставши повнолітнім, звільнив усіх своїх кріпаків, показово спаливши їхні реєстраційні списки (ідея чесного борця не лише за незалежність корейської батьківщини, а й за волю кожної людини);
- брав участь у створенні в 1919 р. спільного програмного документа всіх національно-патріотичних організацій корейців у Маньчжурії – “Декларації незалежності [держави] Техан” [Курбанов 2002, 367] (ідея загальнокорейського єднання на базі національної спільності);
- завершив життя героїчною загибеллю від руки невідомих убивць, “мабуть, підсланих японськими колонізаторами” (ідея жетовності заради нації).

Як бачимо, за своїми ідеологічними параметрами фігура Кім Чваджина в її біографічно-“рафінованому” варіанті відповідала прийнятним у Третій республіці парадигмам “зразкового героя національно-визвольної боротьби корейського народу проти японських колонізаторів”, тому не дивно, що йому указом Пак Чонхі була присвоєна найвища відзнака “За [заслуги] у заснуванні держави” – медаль Республіки Корея.

Повернемося тепер до фігури Хон Помдо. Зазнавши прикрого удару від корейців при Чхонсанрі, японці не заспокоїлися і зосередили проти Теханської Армії Незалежності настільки потужні військові сили, що “армія” Хон Помдо вирішила за краще емігрувати в 1921 р. подалі від розлючених японців на російський Далекий Схід, де в той момент вирувала громадянська війна і поява ще одної безконтрольної військової

потуги нікого не дивувала. Однак “класова трудова солідарність” колишнього простолюдина-мисливця швидко далася взнаки, і невдовзі загін Хон Помдо влився до лав радянської Червоної Армії, котра, на переконання багатьох трударів тогочасного світу, шире воювала не лише за “звільнення Праці від Капіталу”, а й за визволення поневолених колоній від гніту імперіалістичних метрополій. Ілюзії в середовищі “червоних корейців” частково розвіялися тільки після 1937 р., коли в руслі масових сталінських репресій Хон Помдо спільно з 260 тисячами інших “радянських корейців” був засланий до Казахстану [Наhm 2007, 202], де в 1943 р. і помер як “обмежений у правах поселенець”. Така смерть від каральних дій комуністичного сталінського режиму якнайкраще агітувала громадян південнокорейської *Техан Мінгук* доби диктатури Пак Чонхі не довіряти красивим гаслам північнокорейської комуністичної пропаганди (мовляв, як ошукали “довірливого ідеаліста” Хон Помдо – так і вас комуністи використають, а потім відправлять на погибель у заслання). Як наслідок, нагорода “великому полководцю” Хон Помдо була присвоєна висока, але не найвища – медаль Президента.

Останнім у переліку офіційно удостоєних в Південній Кореї шани найвидатніших полководців національно-визвольної війни корейського народу був визнаний “другий в історії Кореї за знаменитістю борець за незалежність” генерал і політик Лі Техьон³¹, більше відомий під псевдонімом Чі Чхончхон³² (25.I.1888 – 15.I.1957). В усякому разі, саме під цим псевдонімом (“Ставок Отруєного Неба”) Чі Чхончхон (він же Лі Техьон) представлений у тексті президентського указу, викарбуваному на виставленому в Залі Героїв бюсті.

На перший погляд, за формальними ознаками Чі Чхончхон міг претендувати на найвищу відзнаку борця за незалежність – медаль Республіки Корея. Адже, отримавши військову освіту ще у напівнезалежній Корейській імперії в 1908 р., він з 1919 р. був активним учасником партизанського антияпонського руху опору і як кадровий офіцер настільки успішно керував бойовими операціями патріотів, що у 1940 р. дослужився до посади головнокомандувача

“Корейської Визвольної Армії” (*Хангук Кванбок-гун*³³), яка була на той момент де-факто своєрідним корейським підрозділом у системі гомінданівської Народно-Революційної Армії Китаю і за сприяння Сполучених Штатів Америки спиралася у своїй бойовій активності на безпосередню підтримку Китайської республіки Чан Кайши (蔣中正). Це означало, що, по суті, корейська Визвольна Армія із самого початку існування вирізнялася відвертою антикомуністичною спрямованістю, а отже, після кривавої трагедії Корейської війни 1950–1953 рр. її головнокомандувач міг претендувати в *Техан Мінгук* на абсолютно зразкову з державно-патріотичної точки зору “ідеологічну правильність” своєї біографії. Не дивно, що після війни Чі Чхончхон став авторитетним політиком, отримав місце парламентарія в Національних Зборах Республіки Корея і до останніх днів мав заслужену повагу співвітчизників. Однак указом Пак Чонхі від 1962 року в ієрархії відзнак “За [заслуги] у заснуванні держави” Чі Чхончхон посмертно отримав лише медаль третього ступеня – *Тонніпх джан* (“медаль Незалежності”). Чому?

Пояснення міститься в біографічному епізоді, який Лі Техьон намагався не афішувати. Одразу після колоніальної анексії Кореї Японією (1910 р.) Лі Техьон, уже будучи кадровим професійним військовим корейських збройних сил, не лише не виступив проти японців зі зброєю в руках, а більше того – прийняв нове японське ім'я і влився до лав Імператорської японської армії у статусі повноправного офіцера – хоча й найнижчого лейтенантського рангу. Служив він новим хазяям сумлінно, за що був відправлений підвищувати свою військову кваліфікацію до Японії в Імператорську військову академію (*Рікугун шікан татко*³⁴), яку успішно закінчив у 1914 р. І лише з 1919 р. патріотичні почуття знову взяли гору в душі Лі Техьона – і він, ставши Чі Чхончхоном, перейшов на бік корейських партизанів та долучився до збройної антияпонської антиколоніальної війни.

У тому, що Чі Чхончхон здобув повну освіту в японському військовому навчальному закладі, був великий плюс для справи організації антиколоніальної боротьби у країні. Адже через його посередництво корейські партизани були непогано обізнані в бойових методах японських карателів і могли

завдяки цьому успішніше планувати свої операції проти колонізаторів. Справа дійшла до того, що керівники націоналістично-республіканського крила корейського визвольного руху призначили Чі Чхончхона начальником спецшколи корейських диверсантів (мала офіційне найменування “Військова академія [храму] *Сінхін*”). А з 1940 р. він узагалі очолив всю військову організацію націоналістичної “Корейської Визвольної Армії”. Та хоча у згаданому указі про колабораційне минуле Чі Чхончхона президент Пак Чонхі, зрозуміло, не згадав (оскільки і сам у минулому відзначився на службі в японській імператорській армії), проте нагороджувати Лі Техьона відзнакою героя визвольної боротьби найвищого рангу теж не став. Надто тяжив над світлим образом героя-патріота Чі Чхончхона його восьмирічний колабораціонізм. Крім того, попри весь драматизм біографії, Чі Чхончхон вижив у суворих реаліях партизанської війни, потім якимось безучасно пережив трагедію братовбивчої Корейської війни 1950–1953 років (хоча з 1947 р. формально очолював новостворений “Союз корейської молоді” (*Тедон чхонньон дан*) [История Кореи 1974, II, 349]) і помер своєю смертю у мирній Республіці Корея в 1957 р., що аж ніяк не додавало його ореолу борця додаткової героїзації. Ось чому, навіть розмістивши (і цілком заслужено) бюст Чі Чхончхона в Залі Героїв Центрального воєнного меморіалу Республіки Корея, президент Пак Чонхі вирішив, що його формальною офіційною відзнакою має стати лише медаль Незалежності.

Отже, аналізуючи остаточний варіант персонального складу полководницького національно-визвольного сегменту Зали Героїв Центрального воєнного меморіалу Республіки Корея, можна дійти таких висновків щодо критеріїв відбору вартих такого вшанування кандидатур.

По-перше, влада Республіки Корея в особі її президента Пак Чонхі ні в якому разі не намагалася штучно прискорювати процес героїзації чи, навпаки, дегероїзації помітних діячів корейського національно-визвольного руху першої половини ХХ ст. Постать кожного претендента на місце в “пантеоні героїв” мала консолідувати, а не розколювати націю. По-друге, конкретна діяльність кожного такого героя мала про-

являтися в яскравих вчинках, котрі одно-значно врізалися в пам'ять нації і водночас несли в собі винятково антияпонський, антиколоніальний характер без акцентування на власних політичних чи ідеологічних переконаннях такого діяча (категорично виключалися з анналів героїв антиколоніальної боротьби за державність *Техан Мінгук*

лише діячі комуністичної орієнтації, що після трагічної Корейської війни 1950–1953 рр. було цілком зрозумілою і розумною акцією влади). Третьою вимогою стала яскрава жертовність таких героїв, ось чому перевага при створенні зазначеного пантеону явно віддавалася борцям, загиблим за корейську незалежність.

¹ 大韓民國.

² 大韓帝國.

³ 서울.

⁴ 京城.

⁵ 漢城.

⁶ 李拓.

⁷ 純宗.

⁸ 普天堡.

⁹ 朴正熙.

¹⁰ Система *Конгук хун-джан* (建國勳章) складалася з п'яти рангів медалей, які мали такі офіційні найменування: перший ранг (найвищий) – “медаль Республіки Корея” 大韓民國章 (*Техан Мінгук джан*), другий – “медаль Президента” 大統領章 (*Тетхонньон джан*); третій – “медаль Незалежності” 獨立章 (*Тонніпх джан*); четвертий – “медаль Патріотизму” 愛國章 (*Егук джан*) і п'ятий (найнижчий) – “медаль Національної Гордості” 愛族章 (*Еджок джан*).

¹¹ 義兵.

¹² 李康季.

¹³ 申丕石.

¹⁴ 洪範圖.

¹⁵ 大韓民國章.

¹⁶ За підрахунками сучасних південнокорейських істориків, повстанська армія тонхаків нараховувала понад 200 тис. бійців [История Кореи 1995, 147].

¹⁷ 閔妃. Повне ім'я – Мін Мьонсон (閔明成), храмове посмертне ім'я – “імператриця Мьонсон” (明成皇后).

¹⁸ Щоб залякати корейців, японські агресори організували убивство “королеви Мін” майже у “прямому ефірі”: 45-річна Мін Мьонсон була зарізана у власному палаці у присутності п'яти кореспондентів центральних токійських газет і трьох співробітників сеульської япономовної газети “Канджьо-шімпо”, після чого зазначені журналісти одразу з ентузіазмом розписали подробиці кривавого звірства у своїх газетних кореспонденціях [Описание Кореи 1960, 63].

¹⁹ 李命福.

²⁰ 高宗.

²¹ У січні 1908 р. у головкома *Ийбьон Лі Ін'йона* помер батько. Виконуючи настанови конфуціанської моралі, Лі Ін'йон кинув усі справи і поринув у трирічну жалобу за покійним батьком. Залишившись без керівника, повстанські загони, що наступали на Сеул, втратили централізоване управління, їхня бойова активність була дезорганізована, після чого японським карателям не складало труднощів розгромити та розсіяти розрізнені частини “бунтівників”.

- ²² 大統領章.
- ²³ 高木正雄.
- ²⁴ 朝鮮民主主義人民共和國.
- ²⁵ За офіційними даними, у заворушеннях, пов'язаних із “Рухом Першого березня”, взяли участь два мільйони корейців [Schmid 2002, 54].
- ²⁶ Під час заворушень, пов'язаних із “Рухом Першого березня” 1919 року, у Кореї від репресій японської влади загинули 7500 осіб, 15 тисяч були поранені, ще 46 тисяч патріотів потрапили за ґрати. По всій країні було спалено 715 будинків, 47 храмів і дві школи [Kim Djun Kil 2005, 130].
- ²⁷ 青山里.
- ²⁸ Кількість загиблих у жовтневій битві 1920 року при Циншаньлі оцінюється дуже по-різному. Корейська сторона стверджувала, що японці втратили в бою близько тисячі вояків убитими і до двох тисяч пораненими. Японські бойові звіти містять інформацію про 11 убитих і 24 поранених японських військовослужбовців. Лише стосовно втрат корейської сторони дані приблизно збігаються: 60 убитих і 90 поранених.
- ²⁹ 金佐鎮.
- ³⁰ 北路軍政署軍.
- ³¹ 李大亨.
- ³² 池青天.
- ³³ 韓國光復軍.
- ³⁴ 陸軍士官学校.

ЛІТЕРАТУРА

- История Кореи.** Сеул, 1995.
- История Кореи (с древнейших времен до наших дней): В 2 т.** Т. I / Ред. Ю.В. Ванин (471 с.); Т. II / Ред. В.Д. Тихомиров. Москва, 1974.
- Курбанов С.О. Курс лекций по истории Кореи: с древности до конца XX в.* Санкт-Петербург, 2002.
- Описание Кореи /** Сост. К.М. Иогансон и Д.М. Позднеев. Сокращенное переиздание. Москва, 1960.
- Human rights in Korea: historical and policy perspectives: historical and policy perspectives /** Edited by William Shaw. Cambridge, Massachusetts, 1991.
- Kim Djun Kil. The history of Korea.* Westport, Connecticut, London, 2005.
- Lee Ki-baik. A New History of Korea /* Translated by Edward W. Wagner with Edward J. Shultz. Seoul, 1984.
- Nahm Andrew C. Introduction to Korean History and Culture.* Elizabeth, NJ; Seoul, 2007.
- Rees David. Korea: An Illustrated History from Ancient Times to 1945.* New York, NY, 2001.
- Schmid Andre. Korea between empires, 1895–1919.* New York, 2002.
- The Comprehensive Pictorial guide to The War Memorial of Korea.** Seoul, 2003.